نگاه بیرون

تحریم ایران به سود روسیه

نیکولای پاخوموف
ترجمه: روح‌الله نخعی

● تحریم‌های ایالات متحده علیه تهران، فرصتی راهبردی برای مسکو ایجاد می‌کند. ویژگی اصلی سیاست جدید تحریم ایالات متحده علیه ایران، طبیعت یک‌جانبه آن است. این‌بار، واشنگتن بدون حمایت گسترده بین‌المللی عمل می‌کند؛ همان حمایتی که ابتدائا ایران را پای میز مذاکره برجام آورد. اگرچه این سیاست با ریسک همراه است، شاید ثابت کند که رویکرد یک‌جانبه دولت ترامپ در سیاست خارجی مؤثر است. عوامل بسیاری هستند که موفقیت این تحریم‌ها را تهدید می‌کنند. روسیه یکی از آنهاست که هم از این تحریم‌ها سود می‌برد و هم ابزارها و انگیزه‌های لازم را برای کمک به ایران در رفع فشار آمریکا دارد. ناظران تا همین‌جا هم به درستی متوجه شده‌اند که تحریم‌های جدید علیه ایران از دو جهت به سود روسیه هستند. از یک‌طرف، روسیه توانایی و تمایل دارد که نفت ایران را که تحریم‌ها مانع فروشش شده، جایگزین کند. از این لحاظ و به شکلی غافلگیرکننده، روسیه خود را از سیاست خارجی ایالات متحده منتفع می‌بیند، نه‌فقط از نظرگاه اقتصادی. واردکننده‌های عمده نفت ایرانی؛ چین، ایتالیا، فرانسه، ترکیه و کمتر از آن، کره‌جنوبی نیز برای سیاست خارجی روسیه مهم هستند. اگر این کشورها به‌جای ایران نفت بیشتری از روسیه بخرند، این بدون‌شک به توسعه بیشتر روابط آنها با مسکو در گستره وسیع‌تری از مسائل کمک خواهد کرد. از طرف دیگر، تجارت با روسیه ممکن است به یکی از کارآمدترین ابزارهای ایران برای رفع فشار تحریم‌ها تبدیل شود. ایران می‌تواند کالاها و احتمالا سرمایه‌گذاری لازم برای نفتش را از روسیه بگیرد. باید به یاد داشت که مقامات واشنگتن بر اساس این حقیقت موفقیت تحریم‌ها را پیش‌بینی کردند که دیگر کشورها باید تصمیم بگیرند شریک انتخابی‌شان که خواهد بود: ایالات متحده یا ایران. به لحاظ نظری، این تصمیم ساده است: فواید احتمالی همکاری با ایران هرچه باشد، نمی‌تواند جایگزین بازارها، سرمایه‌گذاری‌ها و خدمات آمریکایی و شراکت‌ها با شرکت‌های آمریکایی باشد. بیشتر کشورها حتما هر کاری خواهند کرد تا از تقابل با ایالات متحده اجتناب کنند. حتی اگر از تصمیم دولت ترامپ برای کنارکشیدن از برجام حمایت نکنند و اقدامات یک‌جانبه واشنگتن را نپسندند، انگیزه کافی ندارند اختلاف با ایالات متحده بر سر ایران را تشدید کنند. ساده‌ترین مثال، فرانسه، آلمان و دیگر کشورهای اروپایی هستند. بعد از شش ماه حرف‌زدن درباره مکانیسم‌های ممکن برای ادامه همکاری اقتصادی با ایران، چیزی پیاده‌سازی یا حتی ایجاد نشده است.

روسیه در وضعیت کاملا متفاوتی است. همه تحریم‌هایی که ایالات متحده می‌تواند بدون صدمه جدی بر اقتصاد جهانی بر روسیه تحمیل کند، همین حالا هم اجرا شده‌اند. از آن مهم‌تر، همکاری اقتصادی دوجانبه بین ایالات متحده و روسیه محدودتر از آن است که روسیه بترسد آن را از دست بدهد. می‌توان مدعی شد که ایالات متحده عملا دارد ایران را به سمت روابط اقتصادی نزدیک‌تر با روسیه هل می‌دهد. این اتفاق هم دارد در مراحل نهایی جنگ داخلی سوریه رخ می‌دهد و بحث‌هایی که درباره آینده این کشور مطرح می‌شود، نشان می‌دهد که مسکو و تهران همیشه در مسائل سیاسی هم‌نظر نیستند. با بازگشت تحریم‌ها، ایران انگیزه‌ای جدی برای رسیدن به مصالحه با روسیه دارد. شراکت اقتصادی تقویت‌شده بین تهران و مسکو محلی برای آزمایش ایده‌های مقابله با فشار اقتصادی ایالات متحده خواهد بود. کشورهای دیگر به دقت نظاره خواهند کرد، چون بعضی از آنها ممکن است خود نیز هدف فشارهای آمریکا قرار بگیرند. دولت ترامپ، در تصمیمی منطقی، از سناریوی بدترین تقابل ممکن اجتناب کرد و معافیت‌هایی از تحریم را برای بزرگ‌ترین خریداران نفت ایران تأیید کرد. واشنگتن به زودی ناچار خواهد بود در مورد این معافیت‌ها تصمیم‌گیری مجدد کند. اگر آنها را تمدید کند، اصل هدف قراردادن ایران زیر فشار اقتصادی از موضوعیت خواهد افتاد. علاوه‌برآن، با درنظرگرفتن تمدید معافیت‌ها، ایالات متحده ناچار خواهد بود دوگانگی‌های راهبردی تازه‌ای را رفع کند. بزرگ‌ترین آنها هم تصمیم درباره استفاده یا عدم استفاده از این معافیت به‌عنوان اهرمی در تقابل اقتصادی روبه‌تشدیدش با چین خواهد بود. اگر زمانی معافیت چین منقضی شود، آیا ایالات متحده خواهد توانست صادرات نفت ایران به چین را به طور کامل متوقف کند یا خیر؟ درهرحال، اگر چین یا دیگر کشورها، به همکاری روسی- ایرانی بپیوندند و به جمهوری اسلامی اجازه دهند که فشار اقتصادی را رفع کند، شاهد اقدامی جدی برای ایجاد سیستمی بین‌المللی خواهیم بود، با هدف دفاع جمعی در برابر تحریم‌های ایالات متحده. این سیستم ممکن است شکست بخورد، اما به شکلی اجتناب‌ناپذیر، ثبات روابط بین‌المللی مدرن را برهم خواهد زد.

زمان نشان خواهد داد که آیا روسیه از این فرصت حداکثر استفاده را خواهد کرد یا نه. برای واشنگتن، یک تقابل دیگر با مسکو، حالا درباره تحریم‌های ایران، به نظر اجتناب‌ناپذیر نمی‌رسد؛ اما برای پرهیز از چنین تقابلی، ایالات متحده ناچار است مذاکره کند و با روسیه توافقاتی داشته باشد. با درنظرگرفتن تجربیات چندسال گذشته، سناریویی این‌چنین به نظر محتمل نمی‌رسد.

منبع: The National Interest

عباس عراقچی در بروکسل

اگر ایران از مزایای برجام بهره‌مند نشود، توافق زنده نمی‌ماند

بروکسل، آن‌طور که معاون وزیر خارجه ایران گفته بود، دیروز میزبان دو «واقعه مهم» بود؛ سومین سمینار همکاری‌های صلح‌آمیز هسته‌ای ایران و اروپا و چهارمین دور گفت‌وگوهای عالی‌رتبه سیاسی ایران و اتحادیه اروپا. علی‌اکبر صالحی، رئیس سازمان انرژی اتمی، برای شرکت در سمینار همکاری‌های صلح‌آمیز راهی بروکسل شد و عباس عراقچی هم با هلگا اشمید، معاون مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا، در بلژیک در نشستی دوجانبه شرکت کرد. عراقچی در ادامه اظهارنظرهای اخیر خود در بلژیک روی شرایط زنده‌ماندن برجام تأکید کرد. در کنار این، یکی دیگر از موضوعاتی که در این نشست دوروزه محل بحث قرار گرفت و مقامات ایرانی به آن اشاره کردند، ضمیمه ۳ برجام بود؛ پیوستی که در توافق هسته‌ای با عنوان «همکاری‌های صلح‌آمیز هسته‌ای» مورد توافق قرار گرفته است.

احتمال زنده‌نماندن توافق هسته‌ای

«آسوشیتدپرس» گزارش داد که میگوئل آریاس کانته، کمیسیونر انرژی اتحادیه اروپا، پیش از آغاز سومین سمینار همکاری‌های ایران و اروپا در بروکسل (بلژیک)، اعلام کرد توافق هسته‌ای ایران برای امنیت اروپا، منطقه و جهان حیاتی است. او با اشاره به اینکه برجام تمایلات هسته‌ای ایران را محدود کرده است، گفت هیچ جایگزین صلح‌آمیز و قابل‌اعتمادی برای این توافق وجود ندارد.

کانته گفت این توافق بسیار خوب در حال اجراست: «از سوی یک‌طرف بله، ولی از سوی طرف دیگر چندان خوب اجرا نمی‌شود. ایران به‌طورکامل به تعهداتش پایبند است». دیروز عباس عراقچی، معاون سیاسی وزیر خارجه، در سمینار همکاری‌های صلح‌آمیز هسته‌ای ایران و اروپا دوباره به موضوع منافع اقتصادی ایران در برجام و محقق‌نشدن لغو تحریم‌ها اشاره کرد و هشدار داد که این توافق در شرایط دشواری قرار گرفته است. معاون وزیر خارجه تأکید کرد: «توازن «بده‌بستان» برجام از بین رفته است، اگر ایران از مزایای برجام بهره‌مند نشود، این توافق زنده نمی‌ماند». عراقچی گفت: «برجام دستاورد سیاسی مهمی است و ایران به طور کامل به تعهداتش در قالب این توافق پایبند است. آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به‌عنوان نهاد ناظر بر فعالیت‌های هسته‌ای ایران این مسئله را برای ۱۳ بار تأیید کرده، اما در آن‌سوی ماجرا، ایران همچنان از مزایای اقتصادی برجام بهره‌مند نشده است». به گزارش «ایرنا»، عراقچی با بیان اینکه «اعمال مجدد تحریم‌های آمریکا، بهره‌مندی ایران از مزایای برجام را به صفر نزدیک کرده است»، افزود: «برجام متعلق به آمریکا یا ایران نیست، بلکه توافقی بین‌المللی است که اعضای شورای امنیت سازمان ملل متحد در قالب قطع‌نامه ۲۲۳۱ آن را تأیید کرده‌اند. این در حالی است که آمریکا این قطع‌نامه را نقض کرده و سایر کشورها را به دلیل پیروی از آن مجازات می‌کند. حفظ برجام وظیفه بین‌المللی است و همه موظف هستیم که در راستای اجرای این توافق گام برداریم».

او در ادامه، اقدامات اتحادیه اروپا در راستای حفاظت از برجام را تحسین کرد و گفت: «این مسئله نشان می‌دهد که اروپا به لحاظ سیاسی در مسیر درستی قرار دارد، اما واقعیت این است که هنوز راهکارهای عملی، مکانیسم‌هایی که ایران بتواند از مزایای اقتصادی برجام بهره‌مند شده و سبب شود تحریم‌های آمریکا این توافق را از بین نبرد، محقق نشده است».

به گزارش «ایسنا»، عراقچی با اشاره به تأثیرات بد تحریم‌های آمریکا بر همکاری‌های هسته‌ای در زمینه‌های مختلف، از جمله تجاری افزود: «این همکاری‌ها ممکن است پایان یابد؛ چراکه آمریکا اسامی زیادی را در لیست تحریم‌های خود قرار داده است، شرکت‌ها را برای عدم همکاری با ایران تهدید کرده است و هیچ شبکه بانکی‌ای برای این‌گونه همکاری‌ها وجود ندارد. همین مسئله زمینه‌های متفاوتی از همکاری‌های هسته‌ای ایران و کشورهای اروپایی را در خطر قرار داده است». او ادامه داد: «به‌عنوان‌مثال، شرکت پارس‌ایزوتوپ، شرکت ایرانی معروفی است که در زمینه رادیودارو فعالیت دارد. این شرکت رادیوداروهایی تولید می‌کند که برای تشخیص و درمان گونه‌های مختلف سرطان استفاده می‌شوند. میلیون‌ها ایرانی به این محصولات احتیاج دارند. حالا این شرکت در لیست تحریم‌های آمریکا قرار دارد؛ چراکه با سازمان انرژی اتمی ایران مرتبط بوده است. این شرکت باید در بسیاری از موارد با سازمان انرژی اتمی ایران ارتباط داشته باشد. این شرکت تحریم است. این شرکت نمی‌تواند مواد خام خود را دریافت کند. این شرکت نمی‌تواند دارو برای افرادی که در ایران از سرطان رنج می‌برند تولید کند. این تنها یک نمونه از شرکت‌ها و مؤسسات بسیاری بود که به همکاری با شرکای اروپایی‌شان نیازمندند. حال تمام این همکاری‌ها یا به‌خاطر خود تحریم‌ها یا به‌خاطر عدم دسترسی به کانال بانکی قطع شده است». معاون سیاسی وزیر خارجه گفت: «این سازوکاری که اتحادیه اروپا سعی در پیاده‌کردن آن دارد، برای همکاری‌های هسته‌ای ضروری است. امیدوارم در این سمینار بتوانیم این مشکل را حل کنیم تا بتوانیم با همکاری‌هایمان در زمینه‌های هسته‌ای بدون مواجهه با تحریم‌ها یا مجازات‌های آمریکا ادامه دهیم. امیدوارم این سازوکار نیز در همین سمینار توسعه یابد».

او ابراز امیدواری کرد اروپا هرچه سریع‌تر سازوکار ویژه مالی را برای جلوگیری از تأثیرات منفی تحریم‌های آمریکا بر روابط تجاری شرکت‌های اروپایی و ایران راه‌اندازی کند.

عراقچی در ادامه درباره ضمیمه ۳ برجام صحبت کرد. او گفت اعمال مجدد تحریم‌های آمریکا، ضمیمه ۳ برجام را تحت‌الشعاع قرار داده است و افزود: «همکاری‌های هسته‌ای محدود به اراک و فردو نیست، بلکه طرح‌های زیادی وجود دارد که جنبه‌های تجاری دارند اما به دلیل تحریم‌های آمریکا، نبود کانال مالی و تهدیدهای آمریکا متوقف شده‌اند».

او با بیان این مطلب نتیجه گرفت که راه‌اندازی سازوکار ویژه مالی اروپا برای تداوم همکاری‌های صلح‌آمیز هسته‌ای و اجرای ضمیمه ۳ برجام یک ضرورت است.

در پیوست سه برجام آمده است: «همه پروژه‌های همکاری صلح‌آمیز هسته‌ای تحت این برجام، به شکل دوجانبه توسط کشورهای شرکت‌کننده تعیین خواهد شد و برجام و قوانین و مقررات ملی اعضای شرکت‌کننده مطابقت خواهد داشت».

بهروز کمالوندی، سخنگو و معاون امور بین‌الملل، حقوقی و مجلس سازمان انرژی اتمی، در سومین سمینار همکاری‌های صلح‌آمیز هسته‌ای بین ایران و اروپا در بروکسل در این زمینه گفت: «برگزاری چنین سمینارهایی اهمیت اجرای ضمیمه سوم برجام (برنامه جامع اقدام مشترک) را که یکی از ستون‌های اصلی توافق هسته‌ای است، نشان می‌دهد. کمالوندی گفت بر اساس ضمیمه ۳ برجام، پروژه‌های متعددی مورد توافق همکاری‌های دو طرف بوده که از جمله آنها می‌توان به پروژه استرس تست نیروگاه بوشهر و همچنین همکاری در ایجاد مرکز عالی ایمنی هسته‌ای با سرمایه‌گذاری ۲۵ میلیون‌یورویی اتحادیه اروپا، اشاره کرد که در این نشست دوروزه پیگیری می‌شود.

اظهارات اروپا و روسیه و چین عملی شود

محور صحبت‌های علی‌اکبر صالحی، رئیس سازمان انرژی اتمی ایران، هم در بروکسل موضوع برجام بود. صالحی در نشست خبری مشترک با «میگوئل آریاس کانته»، کمیسیونر انرژی اتحادیه اروپا، گفت: «شاید برجام بهترین توافقی که اعضای مذاکره‌کننده آرزو داشتند، نبود اما در شرایط کنونی تنها توافق ممکن است؛ چنانچه رئیس‌جمهوری ایران آن را توافق‌نامه برد-برد خوانده است. امیدواریم جامعه جهانی و اعضای برجام تمام تلاش خود را برای حفظ این توافق صورت دهند، چون اگر این توافق از بین برود نه کشور من، نه اتحادیه اروپا و نه جامعه جهانی از آن نفعی نخواهند برد. او تأکید کرد: «امیدواریم به کمک یکدیگر در کنار روسیه و چین برجام را زنده نگه داریم. این نبردی است که باید در آن پیروز شویم چون از عهده بازنده‌شدن برنمی‌آییم».

او ابراز امیدواری کرد اظهارات سیاسی اروپا، چین و روسیه به عمل تبدیل شود، چراکه در غیر این صورت چشم‌انداز آینده غیرقابل پیش‌بینی خواهد بود. رئیس سازمان انرژی اتمی ایران با اشاره به خروج آمریکا از توافقات بین‌المللی دیگر همچون توافق آب و هوایی پاریس و همکاری فراآتلانتیک گفت: «تمام جامعه بین‌الملل می‌داند که این توافق‌ها و معاهدات حاصل تلاش‌های چندجانبه و طولانی‌مدت برای تبدیل‌کردن جهان به مکانی بهتر برای زندگی و احترام به یکدیگر است. با توجه به اینکه آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در تمامی ۱۳ گزارش خود پایبندی ایران به برجام را تأیید کرده است، خروج آمریکا از این توافق برای کشورهای مستقل عجیب به نظر می‌آید». او افزود: «از طرفی دیگر یک عضو دائم شورای امنیت سازمان ملل در حال نقض تعهداتش برای برقراری صلح و امنیت جهان است و توافقی بین‌المللی را تخریب می‌کند که در همان شورای امنیت به تصویب رسیده است».

کوتاه دیپلماسی

تکذیب یک اتهام

● **ایسنا:** معاون سفیر ایران در عراق گفت: دست‌داشتن تهران در ورود مواد مخدر به عراق به اندازه زدن اتهامی مانند حمایت ایران از تروریسم و داعش مضحک است. سیدموسی علیزاده‌طباطبایی در این زمینه افزود: «منبع پخش مواد مخدر در عراق و منطقه همان کشورهایی هستند که در چند سال گذشته برای لطمه‌زدن به عراق و تخریب زیرساخت‌های این کشور اقدام به حمایت از تروریست‌ها و ارسال تروریست‌های انتحاری به این کشور می‌کردند». او افزود: «از شکست تروریست‌های داعش با حمایت جمهوری اسلامی ایران و برملاشدن برنامه‌های آنان امروز بار دیگر حامیان جریان تکفیری و تروریست جوانان و مردم منطقه به‌خصوص عراق را هدف قرار داده‌اند و با انتشار مواد مخدر تلاش می‌کنند جوانان و مردم عراق را به انحراف بکشند». معاون سفیر ایران در عراق با تأکید بر اینکه جمهوری اسلامی ایران همواره از ثبات تمامیت ارضی، امنیت و توسعه عراق حمایت می‌کند، گفت: «ایران آمادگی دارد دستاوردهای علمی، صنعتی و دانشگاهی خود را برای توسعه و بازسازی عراق در اختیار کشور دوست، برادر و همسایه عراق قرار دهد».

انتقاد رئیس کمیسیون امنیت ملی از دانمارک

● حشمت‌الله فلاحت‌پیشه، رئیس کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس با انتقاد از حمایت دولت دانمارک برای برگزاری همایش یک گروهک تروریستی، گفت: «جمهوری اسلامی باید اقدامات متقابلی انجام داده و اسناد جنایات این گروه تروریستی را به سازمان‌های بین‌المللی ارائه دهد». به گزارش باشگاه خبرنگاران جوان رئیس کمیسیون امنیت ملی افزود: «اعتراض ایران علیه این اقدامات دانمارک باید به‌صورت چندجانبه و شامل احضار سفیر و ارسال یادداشت رسمی به دولت دانمارک باشد، همچنین باید شکایتی در این مورد تنظیم و به سازمان ملل متحد ارائه شود. اینکه این گروه تروریستی به‌راحتی اجتماع برگزار کند، پذیرفتنی نیست». فلاحت‌پیشه ادامه داد: «این اقدام دولت دانمارک و اتهاماتی که پیش‌تر به ما وارد کردند، در واقع چراغ سبزی از سوی آنها به دولت آمریکاست؛ آنها باید بدانند که این اقدامات به جایگاه ملی‌شان آسیب می‌زند».

رئیس ستاد کل نیروهای مسلح:

ارتش مسئول حفاظت از مرز مشترک با افغانستان شد

رئیس ستاد کل نیروهای مسلح گفت: نیروی زمینی ارتش مسئولیت مرزبانی مرزهای مشترک با افغانستان در مرزهای خراسان‌جنوبی و رضوی را برعهده گرفته است. به گزارش دفاع پرس، سردار سرلشکر محمد باقری، رئیس ستاد کل نیروهای مسلح، صبح دوشنبه در حاشیه یازدهمین همایش فرماندهان نزاجا در جمع خبرنگاران اظهار کرد: در ماه‌های اخیر، نیروی زمینی ارتش مسئولیت مرزبانی مرزهای مشترک با افغانستان را برعهده گرفته است که قطعا ما مرزهای امن‌تری را نسبت به گذشته خواهیم داشت.

او افزود: افغانستان کشوری دچار برخی از نگرانی‌ها و ناامنی‌هاست و ممکن است که اتفاقاتی در مرزهای مشترک به وجود آید که با استقرار نیروی زمینی و ایجاد استحکامات و برنامه‌ریزی‌هایی که صورت می‌گیرد، ان‌شاءالله امن‌ترین مرزها را در این منطقه داشته باشیم. رئیس ستاد کل نیروهای مسلح همچنین درباره جزئیات همایش امروز فرماندهان نزاجا گفت: امروز نیروی زمینی ارتش فرماندهان خود را در رده تیپ و هم‌طراز آن گرد آورده است و برنامه‌ریزی‌های مناسبی را برای آینده انجام می‌دهد. سرلشکر باقری ادامه داد: در این جلسه درباره مهم‌ترین تهدیدات پیش روی کشور، تهدیدات محتمل دفاعی و راه‌های ارتقای بازدارندگی و مصون‌سازی کشور صحبت کردیم و مهم‌ترین محورهایی که در نیروی زمینی باید به آن توجه شود، مورد تأکید قرار گرفت. او افزود: همچنین درباره ابعاد مختلف اقدامات اطلاعاتی مهندسی هوانیروز و سایر ابعاد نیروی زمینی نکاتی را به فرماندهان مطرح کردیم. رئیس ستاد کل نیروهای مسلح تصریح کرد: در دوره مسئولیتی اخیر، نیروی زمینی ارتش از نظر ارتقای توان نیروی انسانی، جذب نیروی مؤمن و معتقد، آموزش مناسب و سازماندهی ارائه تجهیزات مناسب‌تر در حال رشد است و امروز با اطمینان بیشتری می‌تواند از مرزهای کشور دفاع کند.

ادامه از صفحه ۲

پیوند نتایج

... اخیرا عرض می‌کنم من میل ندارم که تهمتی که سال‌ها است به روحانیون می‌زنند و می‌زدند که اینان طرفدار زمین‌خواران و سرمایه‌داران بزرگ هستند و با طرفداری خود موجب ظلم به مردم مستمند می‌شوند، شاهد پیدا کند و به ما بچسبانند! والسلام علیکم».در حقیقت بحث آیت‌الله گلپایگانی، تصویب قوانین و انطباق آن با شرع بوده است. موضوع اختلافی که در نهایت به شکل‌گیری مجمع تشخیص رسید؛ یعنی آنجا که ضرورت ایجاد می‌کند، در نهایت به رغم نظر شورای نگهبان، مجمع می‌تواند مصوبه بدهد.

به گلپایگانی مراجعه کنید

با این حال آیت‌الله گلپایگانی از جمله مراجع معتمد امام بود. مسیح مهاجری در این باره با اشاره به این نامه و البته بی‌آنکه نامی از آن بیاورد، گفته: «درباره عید فطر امام می‌گفتند به آقای گلپایگانی مراجعه کنید. یکی از اعضای دفتر امام همان زمان به من گفتند که یک سال آقای گلپایگانی نامه‌ای به امام نوشتند یا منتشر کردند که درباره موضوعی اعتراض به امام بود که من جزئیاتش را هم می‌دانم، ولی لازم نیست بگویم. اعضای دفتر گفتند این نامه را به امام نشان ندهیم، اما امام متوجه شد، چون امام از مسیرهای دیگری هم اطلاعات را به دست می‌آوردند و این هوش سیاسی را داشتند که ممکن است اعضای دفتر چیزهایی را از امام مخفی کنند، برای فهمیدن موضوعات راه‌های مختلف به کار می‌گرفتند، وقتی امام این نامه را دیده بود، فکر کردیم عید فطر امسال دیگر امام نمی‌گوید به آقای گلپایگانی مراجعه کنید، ولی باز دیدیم گفتند به آقای گلپایگانی مراجعه کنید».

درگذشت آیت‌الله

سه دهه پس از درگذشت مرحوم آیت‌الله بروجردی، عمر نخستین نسل از جانشینان این مرجع به سر آمد. از اواخر دهه ۶۰ بود که شاگردان مهم شیخ عبدالکریم حائری‌یزدی (مؤسس حوزه علمیه قم) و مرحوم بروجردی به‌تدریج یکی پس از دیگری از دنیا رفتند. از جمله این چهره‌ها همین آیت‌الله گلپایگانی بود که به تاریخ آذر ماه سال ۱۳۷۲ درگذشت؛ اگرچه نماز میت بر پیکر امام خمینی را مرحوم آیت‌الله گلپایگانی با صدایی لرزان و اشک‌آلود خواند. حالا بعد از سال‌ها و شاید بعد از اختلاف‌نظرها، نتایج این دو بیت به هم رسیدند و بین آنها وصلتی برقرار شد.